

ТАБЕНСЬКА

Оксана Ігорівна

oksana.tabenska.68@gmail.com

УДК 338.48-025.27

ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ КЛАСТЕРНОЇ МОДЕЛІ ОРГАНІЗАЦІЇ
ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ У РЕГІОНІMAIN ADVANTAGES OF THE CLUSTER MODEL OF THE TOURIST
BUSINESS ORGANIZATION IN THE REGION

к.е.н., старший викладач,
Вінницький національний аграрний
університет

DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2020.3.4>

TABENSKA Oksana Ihorivna – PhD in Economics, Senior Lecturer, Vinnytsia National Agrarian University

У статті досліджено роль Європейського Союзу в об'єднанні Східної і Західної Європи, у розвитку стабільної економічної та соціальної ситуації у Німеччині. Розглянуто розвиток системи місцевого самоврядування, на прикладі громад землі Бранденбург, де акцент був зроблений на туризм і кіноіндустрію. Досліджено використання місцевих науково-дослідницьких організацій та їх інтеграції, розвиток нових сфер бізнесу, стартапів. Проаналізовано готелі та заклади харчування міста Котбуса, переваги створення проектної моделі туристично-рекреаційного кластера "Котбус" для розвитку регіону.

* * *

В статье исследована роль Европейского Союза в объединении Восточной и Западной Европы, в развитии стабильной экономической и социальной ситуации в Германии. Рассмотрено развитие системы местного самоуправления на примере общин земли Бранденбург, где акцент был сделан на туризм и киноиндустрию. Исследовано использование местных научно-исследовательских организаций и их интеграции, развитие новых сфер бизнеса, стартапов. Проанализированы гостиницы и учреждения питания города Котбуса, преимущества создания проектной модели туристско-рекреационной кластера "Котбус" для развития региона.

* * *

Introduction. The article explores the role of the European Union in the unification of Eastern and Western Europe, in the development of a stable economic and social situation in Germany, the development of tourism in Brandenburg, namely in the city of Cottbus.

The purpose of the paper is to explore to develop the tourism sector in Germany, to create a design model for the Cottbus tourist and recreational cluster.

Results. Germany is a special country trying to overcome the negative consequences of the tragic past. The two world wars are reflected in the architecture, cultural and historical monuments. The European Union is a new political institution created by nation-states after World War II. The European Union is now achieving economic and political integration, and this process is one of its most ambitious projects. Using the author's own experience, we have analyzed the changes that took place in the German city of Cottbus over a rather long historical period, namely: in the German Democratic Republic and after the unification of Germany. Cottbus hotels and restaurants are being researched to help cater to such top tourist needs as accommodation and food. The Cottbus Tourism and Recreation Cluster will enhance the region's competitiveness and integrate the management, research, hotels, restaurants, travel agencies, museums, festivals, exhibitions, fairs, zoos, planetariums, castles and other structures.

Conclusion. Therefore, it is precisely through the cooperation of public authorities, scientific, research institutions, tourist agencies, hotel and restaurant complexes, information-tourist centers, transport companies, banking institutions, insurance companies that the competitiveness of enterprises and organizations increases, a synergistic effect arises. Research on the problems and prospects of green tourism development in Germany needs to be continued.

Ключові слова: туризм, конкурентоспроможність, кластер, інноваційна кластерна модель, синергійний ефект, інтеграція, інтеграційні процеси, підприємницька діяльність, інноваційна модель підприємницької діяльності, кластери, фестивалі, виставки, ярмарки, екскурсії, проекти, підприємства готельно-ресторанного бізнесу та туризму

Ключевые слова: туризм, конкурентоспособность, кластер, инновационная кластерная модель, синергический эффект, интеграция, интеграционные процессы, предпринимательская деятельность, инновационная модель предпринимательской деятельности, кластеры, фестивали, выставки, ярмарки, экскурсии, проекты, предприятия гостинично-ресторанного бизнеса и туризма

Keyword: tourism, competitiveness, cluster, innovation cluster model, synergistic effect, integration, integration processes, entrepreneurial activity, innovative model of business activity, clusters, festivals, exhibitions, fairs, excursions, projects, hotel and restaurant business, tourism

ВСТУП

На сучасному етапі проблеми розвитку і взаємодії регіонів є надзвичайно актуальними. Ефективний розвиток регіонів залежить від зовнішніх та внутрішніх

факторів. Особливу увагу необхідно звернути на діяльність туристично-рекреаційних кластерів. Об'єднання у кластерні мережі дозволяє використати інноваційний потенціал регіону, удосконалити якість туристичних послуг.

Цілі та критерії соціально-економічного розвитку регіону досліджує вчений-економіст А.В. Бурдун, клас-терний підхід до формування та розвитку туристських дестинацій з урахуванням туристського потенціалу міст аналізує вчений К.К. Войтенко, а також Програма для України з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку "U-LEAD з Європою", яка спільно фінансується Європейським Союзом та його країнами-членами Данією, Естонією, Німеччиною, Польщею та Швецією розглядає регіональні полюси зростання, розуміння інструменту, аналіз передумов його успіху і виявлення принципів для можливості перенесення в український контекст, вчений-економіст І.М. Дишловий досліджує питання формування та функціонування кластерів у рекреаційно-туристичному комплексі регіону.

Забезпечення сталого соціально-економічного розвитку регіонів, підвищення їх конкурентоздатності неможливі без подолання проблем міжрегіональних відмінностей, ліквідації кризових явищ і відсталості у розвитку окремих територій країни. В управлінні економічним розвитком окремого регіону доцільно виділяти всі вищенаведені відносно самостійні цілі й здійснювати моніторинг їх досягнення. Зокрема, разом з моніторингом стану регіонального виробництва і динамікою грошових доходів населення необхідно відстежувати й інші найважливіші параметри економічного розвитку.

Наявність і рівень якості освіти, дитячих садів, інших освітніх установ і їх доступність, а також рівень освіти і кваліфікації людей – найважливіші параметри рівня розвитку будь-якого регіону. Постачання продуктами харчування, контроль за їх якістю, дотримання прав споживачів на роздрібному ринку – це також параметри оцінки рівня регіонального розвитку.

Рівень фізичного і психічного здоров'я населення, тривалість життя, рівень розвитку системи охорони здоров'я та її доступність, стан навколишнього середовища – також важливі критерії оцінки соціально-економічного розвитку регіону.

На постіндустріальній стадії розвитку міста або регіону головним чинником, що визначає його добробут, стає рівень розвитку регіональної інфраструктури. Наскільки розвинені дороги, зв'язок, житловий сектор, сфера послуг і індустрія розваг, наскільки доступні офісні приміщення, наскільки низький рівень злочинності і забезпечено місто кваліфікованими кадрами – все це визначає потенціал розвитку постіндустріального регіону.

Наскільки вся інфраструктура регіону здатна прийняти новий вигляд бізнесу і нових людей, наскільки швидко і ефективно може вся регіональна інфраструктура пристосуватися до нових умов – усе це визначає потенціал постіндустріального розвитку [1, с. 1-10].

МЕТА роботи – використовуючи власний досвід автора статті проаналізувати зміни, які відбулися у німецькому місті Котбусі протягом тривалого історичного періоду, а саме: у Німецькій Демократичній Республіці та після об'єднання Німеччини.

Проаналізувати діяльність готелів та закладів харчування міста Котбуса, переваги створення проектною моделі туристично-рекреаційного кластера "Котбус".

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти.

РЕЗУЛЬТАТИ

Німеччина особлива країна, яка намагається подолати негативні наслідки трагічного минулого. Дві світові війни залишили своє відображення в архітектурі, культурно-історичних пам'ятках. Значна частина міст, містечок та сіл була зруйнована. Після другої світової війни Німеччину було поділено на 4 зони окупації. Дані сектори були підконтрольні урядам СРСР, США, Великої Британії та Франції.

Економічна, політична та соціальна співпраця 6 європейських країн, а саме: Німеччини, Італії, Франції, Бельгії, Нідерландів та Люксембургу започаткувала створення у 1951 р. "Європейської Спільноти з вугілля і сталі", а у 1957 р. – "Європейської Економічної Спільноти" та "Європейської Спільноти з атомної енергії".

Європейський Союз – нова політична інституція, створена національними державами після другої світової війни. Його головна мета – уникання війни, зміцнення державної влади і подолання бідності та руїни, спричинених двома світовими війнами. Безпосередньо тепер Європейський Союз досягає економічної та політичної інтеграції, і цей процес – один з найамбіциозніших проєктів, які реалізовувала коли-небудь будь-яка наднаціональна політична інституція у світі.

Прихильність до ліберальних демократичних методів як засобів, які уможливають співпрацю, становить головну рису, яка об'єднує європейців і стала однією з визначальних характеристик Європейського Союзу. Східна і Західна Європа об'єднані спільним досвідом процвітання і прогресу, втіленого в Європейському Союзі.

Кінець "холодної війни", позначений розпадом Радянського Союзу (1989-1991 рр.), посприяв значним змінам і в Західній, і в Східній Європі. На Заході він зумовив трансформації соціалістичних та комуністичних партій і започаткував пошуки нових політичних ідеологій, здатних процвітати у світі, де утвердився глобальний капіталізм і вже немає комунізму.

Крім того, він додав нової сили ідеї більшої політичної інтеграції Європейського Союзу і дав Німеччині змогу стати провідною державою Європейського Союзу. До того ж падіння Берлінського муру стало початком процесу розширення Європейського Союзу, до якого ввійшли країни Центральної та Східної Європи [2, с. 142-153].

Територія сучасного Бранденбурга ввійшла до радянської зони окупації, в якій було видано Демократичне положення про громадян 1946 р., яке поширювалося поряд з Бранденбургом на Померанію, Саксонію, Тюрінгію та Саксонію – Ангальт. Земля Бранденбург, наприклад, була поділена на три округи: Котбус, Франкфурт-на-Одері та Потсдам.

З об'єднанням Німеччини і кінцем комуністичної Німецької Демократичної республіки (НДР), п'ятьом колишнім регіонам НДР у Східній Німеччині довелося змінити всю свою економічну і політичну систему з планової економіки на ринкову економіку, орієнтовану на приватний сектор.

Це вимагало появи нових економічних структур, нових способів мислення і вимог стосовно навчання з боку всіх зацікавлених сторін колишньої системи, а також створення нових інститутів і нових структур економічної підтримки. Крім залучення інвесторів до загального процесу приватизації, акцент був зроблений на забезпеченні й зміцненні стабільності традиційних для НДР галузевих полюсів у різних частинах землі Бранденбург (Bestandssicherung). Це включало туризм і кіноіндустрію навколо Потсдама і Гафельланда, а також сприяння розвитку промисловості в середніх містах.

Більше уваги стало приділятися використанню місцевих науково-дослідницьких організацій та їх інтеграції у сприяння розвитку нових сфер бізнесу і стартапів. Це також був час, коли кластерна політика і зміцнення ендегенних потенціалів стали більш прийнятними в межах ЄС загалом, а не тільки в Бранденбурзі [3, с. 4-9].

Кластери у Німеччині вважаються найбільш вдалою та ефективною формою інвестиційно-інноваційного розвитку регіонів країни. При цьому процеси кластеризації характеризуються значною централізацією. Якщо на початкових етапах кластерні утворення тут створювалися спонтанно та хаотично, то нині кластери у Німеччині формуються за активної підтримки держави, яка реалізується через механізм забезпечення наукових закладів сучасним обладнанням та підтримки їх фінансовими ресурсами. У різних регіонах Німеччини можна простежити локальну специфіку кластерних утворень.

Виходячи з вищезазначеного, можемо зробити висновки – у країнах світу існують національні особливості кластерної політики, що зумовлено традиціями і культурою процесу формування політики в них загалом, а також обраною концепцією кластеризації. Крім того, кластерні політики держав розрізняються за ступенем втручання органів влади у процес створення кластерів та напрямків участі владних структур у здійсненні кластерних процесів [4, с. 214-223].

Розглянемо необхідні умови для створення проектної моделі кластера у місті Котбус (земля Бранденбург). Створення туристично-рекреаційного кластера “Котбус” забезпечить виробничо-технологічну та інформаційну взаємодію органів державної влади, туристичних агенцій, закладів громадського харчування, готельно-ресторанних комплексів, музейних установ, інформаційно-маркетингових центрів, засобів масової інформації, навчальних закладів та науково-дослідних установ з метою створення спільного туристичного продукту.

Котбус – місто в східній частині Німеччини, розташоване на річці Шпрее і трьох залізничних лініях у 100 км від Берліна. Вважається культурним і політичним центром сорбського населення в Нижній Лужиці.

Туристам з дітьми в Котбусі буде цікаво відвідати планетарій Зенфтенберг, він знаходиться в найближчих околицях міста. Його відкриття відбулося в 1966 р., але екскурсії у ньому все одно залишаються неймовірно цікавими і пізнавальними. Тут встановлено дуже потужний проектор, який може відображати до 6000 небесних тіл.

Котбус – чудове місце для проведення сімейного відпочинку. Тут є як пам'ятки та музеї, які були б цікаві кожному члену сім'ї (палац і парк Браніца, Котбуський театр, Фармацевтичний музей), так і заклади для активного проведення часу (різні розважальні центри). Провести час тут можна як безтурботно гуляючи по парку, так і займаючись активним дозвіллям (відвідування розважальних комплексів, велопогулянка).

Tierpark Cottbus можна поглянути на самих різних тварин, що мешкають в усіх кінцях світу, – тигрів, динозаврів, оленів, пінгвінів, верблюдів, тапірів, пеліканів, ведмедів. Як в будь-якому іншому зоопарку Німеччини, тут догляду за тваринами приділено особливу увагу. Крім того, огорож в парку мінімум, за рахунок цього створюється відчуття, ніби-то глядачі відвідують сафари. Ну а ті враження, які можна отримати, не йдуть в порівняння ні з чим – настільки вони приємні [5].

Розглянемо структурні елементи туристично-рекреаційного кластера – готельно-ресторанні комплекси. Розташований у самому серці Cottbus, Altstadtotel Am Theater є ідеальним місцем для знайомства з Котбусом. Саме звідси гості можуть насолоджуватися легким доступом до всього, що це чудове місто може запропонувати. Через безпосередню близькість до таких пам'яток, як театр Котбуса, вулиця Шпрембергер, Виставка Котбус, відвідувачі просто полюблять його за це місцерозташування. Пропонуючи гостям широкий спектр послуг та чудовий сервіс, Altstadtotel Am Theater прагне організувати ваше перебування максимально комфортним. Для комфорту та зручності гостей, готель пропонує обслуговування в номерах, трансфер готель/аеропорт, конференц-зали, сімейний номер, газети. Проживання у готелі має високу ступінь комфортності, є підігрів, можливість замовлення дзвінка-будильника, письмовий стіл, міні-бар, балкон у кожному номері.

Крім того, власники готелю нададуть вам повну інформацію про те, що ви повинні побачити під час вашого перебування тут. Незалежно від мети вашого візиту, Altstadtotel Am Theater є відмінним вибором для вашого перебування в Котбусі [6].

Необхідно зазначити, що у Котбусі значна кількість привабливих дизайнерських готелів, в самому центрі міста знаходиться сучасний SORAT Hotel Cottbus. Він займається ефективним історичним будівництвом і пропонує на вибір туристам просто гарні номери з оформленням білого кольору.

Узагальнюють композицію аксесуари червоного кольору: дизайнерські килими та тканини, а також предмети меблів і підібрані в тонких композиціях з живих квітів.

Іншу історичну будівлю в південній частині міста займає готель Hotel Am Seegraben, який оточує гарний доглянутий сад. Готель сподобається тим, хто віддає перевагу відпочивати в стильній сучасній атмосфері, його номери були декоровані у світлих тонах і укомплектовані суворими меблями із світлого дерева. Вишукані нотки кімнатам надають килимове покриття і штори лавандового кольору, номери прикрашають ефектні сучасні картини і яскраві світильники. У загальнодоступних зонах готелю можна побачити значну кількість цікавих картин, гарних меблів у стилі

минутих років та оригінальні елементи сучасного оздоблення.

У числі найбільш вишуканих готелів Котбуса обов'язково варто виділити Radisson Blu Hotel Cottbus. Вишуканий готель з витонченою романтичною атмосферою знаходиться у кількох кроках від залізничного вокзалу, він має власний спа-салон і тренажерний зал. Всі гості готелю отримують право вільного доступу до спа-центру, в якому є кілька видів сауни і великий критий басейн з закритим дахом.

Розташований в готелі ресторан Bistro Arcade спеціалізується на приготуванні страв високої кухні і відмінно підходить для проведення урочистих заходів, в ньому є просторий банкетний зал з вишуканим оформленням [6].

У місті є кілька закладів, які були б цікаві будь-якому члену з сім'ї, а особливо дітям. Мова йде про

ресторанчики і кафе з чудовими десертами. Такими є, наприклад, Da Capo Eiscafé, куди неодмінно варто прийти всім любителям морозива і заморожених десертів.

У місті працює значна кількість цікавих музеїв, а найбагатшим художнім музеєм вважається Kunstmuseum Dieckhoff. У ньому зібрані роботи відомих художників Східної Німеччини, тут можна побачити скульптури і картини самих різних стилістичних напрямків [5].

Отже, туристичний кластер об'єднує для підвищення конкурентоспроможності регіону: управлінський, науково-дослідний сектор, готелі, ресторани, туристичні фірми, музеї, фестивалі, виставки, ярмарки, зоопарки, планетарії, замки та інші структури. Проектна модель туристичного кластера міста "Котбус" відображена на рис. 1.

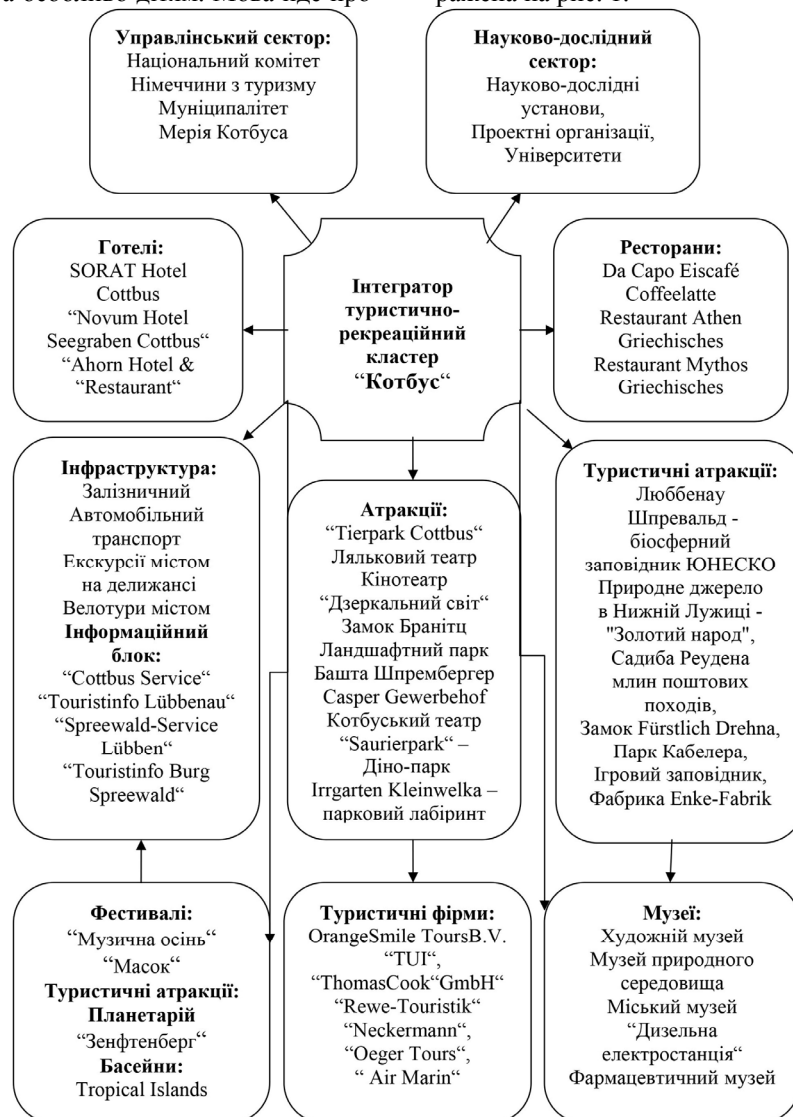

Рис. 1. Проектна модель туристично-рекреаційного кластера "Котбус"

Для формування та розвитку конкурентних туристських дестинацій в туризмі широко використовується кластерний підхід. У стратегії розвитку регіонів кластерний підхід являє собою форму територіально-галузевої організації виробництва, що сприяє реалізації інноваційних підприємницьких проектів економічного розвитку, обумовлюють синергійний ефект взаємодії з науковими, проектними інститутами при зацікавле-

ній участі регіональних і муніципальних органів управління [7, с. 26-31].

Крім того, кластерний підхід у сфері туризму активізує підприємництво через концентрацію ділової активності, тому сприяє створенню робочих місць, доходів, поліпшенню якості туристичних послуг, життя населення на території його запровадження. Досягається це завдяки зростанню конкурентоспроможності,

можливості інтеграції інтелектуальних, природно-рекреаційних, трудових, фінансових матеріальних ресурсів у забезпеченні якості виробництва та послуг, що надаються.

Об'єднання в кластерні мережі посилює роль дрібного середнього підприємництва, дозволяє використати його інноваційний потенціал, розширює можливості виходу на світовий ринок [8, с. 79-89].

ВИСНОВКИ

Отже, за допомогою кластерної форми організації підприємства можна вдосконалити механізм управління, посилити спеціалізацію, кооперацію, раціонально використовувати територіальний поділ та ресурси. Також кластерний механізм покращує рівень життя населення, підвищує конкурентоспроможність бізнесу, розташованого на певній території, підтримує ефективний бізнес-клімат, який збільшує переваги задіяних компаній та забезпечує перехід до комплексного використання потенціалу всієї держави.

У статті досліджені елементи європейської ідентичності, розвиток сфери туризму у Німеччині. Використовуючи власний досвід автора статті, проаналізовані зміни, які відбулися у німецькому місті Котбус протягом досить тривалого історичного періоду, а саме: у Німецькій Демократичній Республіці та після об'єднання Німеччини.

Досліджено готелі та заклади харчування міста Котбуса, які сприяють задоволенню таких першочергових потреб туристів, як проживання й харчування.

Туристично-рекреаційний кластер "Котбус" забезпечить підвищення конкурентоспроможності регіону та об'єднає: управлінський, науково-дослідний сектор, готелі, ресторани, туристичні фірми, музеї, фестивалі, виставки, ярмарки, зоопарки, планетарій, замки та інші структури.

Список використаних джерел

1. Бурдун А.В. Цілі та критерії соціально-економічного розвитку регіону. Державне будівництво. 2008. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2008_1_37.
2. Гібернау М. Ідентичність націй. Київ: Темпора, 2012. 303 с.
3. Регіональні полюси зростання. Розуміння інструменту, аналіз передумов його успіху і виявлення принципів для можливості перенесення в український контекст. 2019. 24 с. URL: http://ck-oda.gov.ua/docs/2019/30052019_2.pdf
4. Смолич Д.В. Міжнародний досвід формування і

розвитку кластерних утворень та можливості його використання в Україні. Економічні науки. Сер.: Регіональна економіка. 2013. Вип. 10. С. 214–223. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnre_2013_10_23

5. Пам'ятки Котбуса – що подивитися. Повний гід по знакових місцях. URL: <http://www.orangesmile.com/destinations/cottbus/index.htm>

6. Готелі та ресторани Котбуса. URL: <https://www.agoda.com/uk-ua/altstadthotel-am-theater/hotel/cottbus-de.html?cid=-218>

7. Воїтенко К.К. Кластерний підхід до формування та розвитку туристських дестинацій з урахуванням туристського потенціалу міст. Комунальне господарство міст. Сер.: Економіка та управління в туризмі та готельному господарстві. 2014. Вип. 117. С. 26-31.

8. Дишловий І.М. Питання формування та функціонування кластерів у рекреаційно-туристичному комплексі регіону. Економічні інновації. 2011. Вип. 44. С. 79-89.

References

1. Burdun A.V. Objectives and criteria of socio-economic development of the region. State building. 2008. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2008_1_37. (in Ukrainian).
2. Hibernau M. Identity of Nations. Kyiv: Tempora, 2012. 303 p. (in Ukrainian).
3. Regional growth poles. Understanding the instrument, analyzing the prerequisites for its success and identifying principles for transferability to the Ukrainian context. 2019. 24 p. URL: http://ck-oda.gov.ua/docs/2019/30052019_2.pdf (in Ukrainian).
4. Smolych D.V. International experience in the formation and development of cluster entities and the possibility of its use in Ukraine. Economic sciences. Ser.: Regional Economy. 2013. Issue 10. pp. 214–223. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnre_2013_10_23 (in Ukrainian).
5. Cottbus sights - what to see. Complete guide to landmarks. URL: <http://www.orangesmile.com/destinations/cottbus/index.htm> (in Ukrainian).
6. Cottbus Hotels and Restaurants. URL: <https://www.agoda.com/en-US/altstadthotel-am-theater/hotel/cottbus-de.html?cid=-218> (in Russian).
7. Voitenko K.K. Cluster approach to the formation and development of tourist destinations, taking into account the tourism potential of cities. Utilities of cities. Ser.: Economics and Management in Tourism and Hospitality. 2014. Vol. 117. pp. 26-31. (in Ukrainian).
8. Dyshlovyi I.M. Issues of formation and functioning of clusters in the recreational and tourist complex of the region. Economic innovation. 2011. 44. pp. 79-89. (in Ukrainian).